

Pierwsze stwierdzenie *Rhysodes sulcatus* (FABRICIUS, 1787) w Puszczy Augustowskiej oraz *Boros schneideri* (PANZER, 1796) w Puszczy Rominckiej

The first record of *Rhysodes sulcatus* (FABRICIUS, 1787) in the Augustów Forest and the first record of *Boros schneideri* (PANZER, 1796) in the Romincka Forest

Adam BOHDAN¹, Wojciech BARTOS², Andrzej SULEJ³

^{1,2} Fundacja Dzika Polska, Teremiski 12, 15-230 Białowieża, e-mail: adam.bohdan@wp.pl

³ Stowarzyszenie Partnerstwo Dzikie Mazury; Łękuć Mały 8, 11-510 Wydminy, e-mail: andsulej@wp.pl

KEY WORDS: Augustów Forest, Romincka Forest, first record, NE Poland, saproxylic beetles, Natura 2000.

Boros schneideri (F.) (Coleoptera: Boridae) i *Rhysodes sulcatus* (PANZ.) (Coleoptera: Rhysodidae) są leśnymi gatunkami reliktowymi (ECKELT i in. 2018), preferującymi lasy o wysokim stopniu naturalności, obfitujące w duże zasoby martwego drewna, w związku z czym mogą być wykorzystane jako wskaźniki naturalności lasów, a co za tym idzie ich wartości przyrodniczej. Oba gatunki podlegają w Polsce prawnej, ścisłej ochronie gatunkowej. Są także ujęte w europejskiej czerwonej liście ze statusem zagrożenia EN dla Unii Europejskiej (NIETO i ALEXANDER 2010) i w „Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt – Bezkręgowce” (KUBISZ 2004, SIENKIEWICZ 2004).

Omawiane gatunki najwięcej stanowisk mają we wschodniej Polsce. W północno-wschodniej części kraju ponurek Schneidera występuje licznie w Puszczy Białowieskiej, gdzie stwierdzono go w ponad 180 miejscach (GUTOWSKI i in. 2014). Ponad 50 miejsc występowania ponurka stwierdzono również w puszczy Augustowskiej (OSOJCA-KRASIŃSKI 2012; GUTOWSKI i SUĆKO 2015; dane niepublikowane autora). W ostatnich latach obserwowany był także w Puszczy Knyszyńskiej (KWIATKOWSKI i MARCZAK 2020; notatka z wizji terenowej ws. stwierdzenia ponurka Schneidera w drewnie stosowym, 15.05.2018. BOHDAN A., KSIĄŻEK M., OSTASZEWSKI R., WĄCHOCKI R. Waliły Stacja).

Z obszaru północno-wschodniej polski zagłębka bruzdkowanego wykazano dotychczas z Puszczy Białowieskiej (BURAKOWSKI 1975, SIENKIEWICZ 2012), oraz z Puszczy Knyszyńskiej (PLEWA i NIEMIEC 2010).

Doniesienie stanowi element szerszych prac mających na celu uzupełnienie wiedzy na temat rozpoznania chronionej i zagrożonej fauny saproksylicznej Polski północno-wschodniej, których wyniki będą przedmiotem aktualnie przygotowywanej, odrębnej publikacji.

Dane obserwacji:

Rhysodes sulcatus (F.)

- FE47 Puszcza Augustowska, Nadleśnictwo Szczebra, Leśnictwo Przewięź, oddz. 233a, 10 VI 2021, 2 imagines, brzoza brodawkowata (*Betula pendula*), drzewo leżące, czwarty stopień rozkładu wg skali zaproponowanej w opracowaniu „Drugie życie drzewa” (GUTOWSKI i in. 2004), zgnilizna biała, obs. A. BOHDAN i W. BARTOS, det. A. BOHDAN.

Boros schneideri (PANZ.)

- EF92 Puszcza Romincka, Nadleśnictwo Gołdap, Leśnictwo Ostrówek, oddz. 293d, 30 V 2021, 1 larwa, olsza czarna (*Alnus glutinosa*), drzewo leżące, drugi stopień rozkładu (wg skali jak wyżej), obs. A. BOHDAN i A. SULEJ, det. A. BOHDAN.

Wykazane stanowiska obu gatunków są najdalej wysuniętymi na północ naszego kraju.

Im bardziej izolowana populacja tym większy jej wkład w zróżnicowanie genetyczne krajowej populacji (GDOŚ 2012). Dlatego stwierdzone stanowiska ze względu na swoje znaczenie powinny podlegać szczególnej ochronie. W związku z powyższym proponujemy wyłączenie wydzieleń w których znajdują się stanowiska z gospodarki leśnej (w nadleśnictwie

Gołdap również wydzielenie 293f) poprzez objęcie ich statusem lasów reprezentatywnych (ONG), a przynajmniej objęcie ich statusem Lasów o szczególnych walorach przyrodniczych (High Conservation Value Forests) HCVF 1.2. – Ostoje zagrożonych i ginących GATUNKÓW (FSC Polska 2006). W takich wydzieleniach powinno się dążyć do zwiększenia w dłuższej perspektywie czasowej zasobów i jakości martwego drewna do ilości i parametrów opisanych w poradnikach ochrony i monitoringu gatunków (SIENKIEWICZ 2012, GUTOWSKI 2015). Ponadto w lasach gospodarczych Puszczy Augustowskiej i Puszczy Rominckiej powinien być przestrzegany wymóg pozostawiania większej ilości drzew stanowiących posusz jałowy.

Dziękuję Regionalnym Dyrekcjom Ochrony Środowiska z Białegostoku i Olsztyna za zezwolenia na prowadzenie prac.

PIŚMIENNICTWO

- BURAKOWSKI B. 1975. Descriptions of larva and pupa of *Rhysodes sulcatus* (F.) (Coleoptera, Rhysodidae) and notes on the bionomy of this species. *Annales Zoologici*, **32** (12): 271-287.
- ECKELT A., MÜLLER J., BENSE U., BRUSTEL H., BUBLER H., CHITTARO Y., CIZEK L., FREI A., HOLZER E., KADEJ M., KAHLER M., KÖHLER F., MÖLLER G., MÜHLE H., SANCHEZ A., SCHAFFRATH U., SCHMIDL J., SMOLIS A., SZALLIES A., NÉMETH T., WURST C., THORN S., HAUBO R., CHRISTENSEN B., SEIBOL S. 2018. "Primeval forest relict beetles" of Central Europe: a set of 168 umbrella species for the protection of primeval forest remnants. *Journal of Insect Conservation*, **22**: 15–28.
- FSC Polska 2006. Kryteria wyznaczania Lasów o szczególnych walorach przyrodniczych (High Conservation Value Forests) w Polsce", Adaptacja do warunków Polski (lipiec 2006) Związek Stowarzyszeń "Grupa Robocza FSC-Polska". Dostęp: <https://pl.fsc.org/file-download.kryteria-wyznaczania-lasow-o-szczegolnych-walorach-przyrodniczych-hcvf-w-polsce.a-65.pdf>. (dostęp 15.07.2021)
- GDOŚ 2012. Instrukcja wypełniania Standardowego Formularza Danych obszaru Natura 2000 WERSJA 2012.1. Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska. Dostęp: <http://natura2000.gdos.gov.pl/wytyczne-i-poradniki/ext:pdf>
- GUTOWSKI J.M., BOBIEC A., PAWLACZYK P., ZUB K. 2004. Drugie życie drzewa. Wydawnictwo Fundacja WWF Polska, Warszawa – Hajnówka. 248 ss.
- GUTOWSKI J.M., SUĆKO K., ZUB K., BOHDAN A. 2014. Habitat preferences of *Boros schneideri* (Coleoptera: Boridae) in the natural tree stands of the Białowieża Forest. *Journal of Insect Science*, **14** (276).
- GUTOWSKI J.M. 2015. Ponurek Schneidera *Boros schneideri* (PANZER, 1796) (ss. 162-187). [W:] M. MAKOMASKA-JUCHIEWICZ, M. BONK (red.) Monitoring gatunków zwierząt. Przewodnik metodyczny. Część IV. GIOŚ, Warszawa. 424 ss.
- GUTOWSKI J.M., SUĆKO K. 2015. Ponurek Schneidera *Boros schneideri* (PANZER, 1796) (Coleoptera: Boridae) w Puszczy Augustowskiej. *Wiadomości Entomologiczne*, **34** (2): 66-68.
- KUBISZ D. 2004. *Boros schneideri* (PANZER, 1796) Ponurek Scheidera. (ss. 139-140). [W:] Z. GŁOWACIŃSKI, J. NOWACKI (red.): Polska czerwona księga zwierząt – Bezkręgowce, Instytut Ochrony Przyrody PAN – Akademia Rolnicza im. A. Cieszkowskiego, Kraków – Poznań. 446 ss.
- KWIATKOWSKI A., MARCZAK D. 2020. Występowanie rzadkich gatunków chrząszczy saproksylicznych w lasach gospodarczych na przykładzie Puszczy Knyszyńskiej (RDLP w Białymstoku). *Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica*, **27** (1): 55-71.
- NIETO A., ALEXANDER K.N.A. 2010. European Red List of Saproxylic Beetles. Luxembourg: Publications Office of the European Union. https://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/redlist/downloads/European_saproxylic_beetles.pdf. (dostęp: 15.07.2021)
- OSOJKA-KRASIŃSKI G. 2012. Pierwsze stanowisko ponurka Schneidera *Boros schneideri* w lasach Puszczy Augustowskiej (NE Polska). *Parki Narodowe i Rezerваты Przyrody*, **31** (4): 70.
- PLEWA R., NIEMIEC P. 2010. Nowe stanowiska *Rhysodes sulcatus* (FABRICIUS, 1787) (Coleoptera: Rhysodidae) w Polsce. *Wiadomości Entomologiczne*, **29** (1): 58-59.
- SIENKIEWICZ P. 2004. *Rhysodes sulcatus* (FABRICIUS, 1787) Zagłębek bruzdkowany. (ss. 91-92). [W:] Z. GŁOWACIŃSKI, J. NOWACKI (red.) Polska czerwona księga zwierząt – Bezkręgowce, Instytut Ochrony Przyrody PAN – Akademia Rolnicza im. A. Cieszkowskiego, Kraków – Poznań. 446 ss.
- SIENKIEWICZ P. 2012. Zagłębek bruzdkowany *Rhysodes sulcatus* (FABRICIUS, 1787) (ss. 400-418). [W:] M. MAKOMASKA-JUCHIEWICZ, P. BARAN (red.) Monitoring gatunków zwierząt – Przewodnik metodyczny – Część II. Biblioteka Monitoringu Środowiska, GIOŚ, Warszawa. 519 ss.

Wpłynęło: 6 lipca 2021
Zaakceptowano: 26 sierpnia 2021